

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

**«Η εκπαίδευση στον αρχαίο κόσμο –
Αθήνα, Σπάρτη, Περσική Αυτοκρατορία
Ομοιότητες και διαφορές»**

ΦΟΡΕΑΣ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕ ΔΥΤ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συγγραφέας: Δρ. Χαρά Ανδρεΐδου

Δεκέμβριος 2021

Σύνδεση με το Π.Σ:

Το εργαστήρι συμβαδίζει με τις σύγχρονες, διεθνείς εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης καθώς εφαρμόζει μια εναλλακτική εκπαιδευτική προσέγγιση η οποία συμβάλλει σε πολλαπλά επίπεδα στον εμπλουτισμό και την εξέλιξη των διδακτικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών. Συγκεκριμένα, προάγει τη σφαιρική, ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών ως εξής:

- καλλιεργεί τον σεβασμό στη διαφορετικότητα μέσα από την ισότιμη μελέτη διαφορετικών πολιτισμών,
- εφαρμόζει διαθεματική, προσέγγιση, αντλώντας υλικό από ποικίλα θεματικά πεδία του ΠΣ,
- αναπτύσσεται στο τρίπτυχο «έρευνα-δράση-project», περνώντας από όλα τα διαδοχικά στάδια κατάκτησης της γνώσης,
- καλλιεργεί την κριτική και στρατηγική σκέψη καθώς απαιτεί επίλυση προβλημάτων και παραγωγή προϊόντος,
- καλλιεργεί τις κοινωνικές δεξιότητες με δράσεις ομαδικές και συνεργατικές,
- προάγει την ενεργητική, βιωματική και συνεργατική μάθηση μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση τόσο ελεύθερων όσο και οργανωμένων δραστηριοτήτων με παιγνιώδη μορφή,
- εναρμονίζεται με το εκάστοτε έμπυχο δυναμικό της ομάδας (εκπαιδευτικούς και μαθητές), αξιοποιεί τα ενδιαφέροντα, λαμβάνει υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες και καλύπτει τις ανάγκες της σχολικής ομάδας. Μ' αυτόν τον τρόπο, δημιουργεί διαρκή κίνητρα μάθησης και δράσης,
- εντάσσει και αξιοποιεί τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας στην ανάπτυξη του προγράμματος.

Υποστήριξη εκπαιδευτικού

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να έχουν βασικές γνώσεις χρήσης Η/Υ και διαδικτύου. Όλο το υπόλοιπο υλικό και οι σχετικές οδηγίες περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό υλικό των εργαστηρίων του προγράμματος.

Για τη βέλτιστη εφαρμογή του δεν ξεχνάμε πως:

- η άμιλλα μεταξύ ομάδων είναι ο καλύτερος τρόπος να διεγείρουμε το ενδιαφέρον των μαθητών μας και να ενισχύσουμε τη δημιουργικότητά τους,
- η εύκολη πρόσβαση των μαθητών μας στο εκπαιδευτικό υλικό κάθε είδους αποτελεί διαρκή πηγή έμπνευσης και το πρώτο βήμα για αυτενέργεια και βιωματική μάθηση,
- όσο περισσότερες γνώσεις έχουμε εμείς ως διδάσκοντες για το αντικείμενο που διδάσκουμε τόσο περισσότερη ασφάλεια νιώθουμε και οι ίδιοι αλλά και οι μαθητές μας. Για τον λόγο αυτό, σε κάθε εργαστήρι παρατίθενται οι σύνδεσμοι των ιστορικών δεδομένων, με γενικό πληροφοριακό υλικό για να μπορούμε να ανατρέχουμε σε αυτούς ανά πάσα στιγμή.

Όλες οι δράσεις που αναφέρουμε εδώ είναι ένα ενδεικτικό δείγμα που ενσωματώνει τη φιλοσοφία με την οποία δουλεύουμε το πρόγραμμα, δια ζώσης ή εξ αποστάσεως. Δεν είναι απαραίτητο να γίνουν όλες ή να γίνουν όλες μαζί και με αυτόν ακριβώς τον τρόπο. Το υλικό από μόνο του θα μας εμπνεύσει και θα μας οδηγήσει, και εμάς και τους μαθητές μας, σε ποικίλα μονοπάτια. Ας ακολουθήσουμε τα ενδιαφέροντα τα δικά μας και των μαθητών μας για να χαράξουμε τον ξεχωριστό δρόμο της δικής μας ομάδας.

Ρουτίνες σκέψης:

Η εφαρμογή της ρουτίνας των έξι ερωτήσεων «ποιος, πότε, πού, πώς, τι, γιατί;» (γνωστή και ως «5Ws and 1H») θα βοηθήσει σημαντικά τους μαθητές στη διαδικασία κατανόησης και άντλησης πληροφοριών από τις αρχαίες πηγές στην οποία στηρίζεται η διδακτική μας προσέγγιση.

Η ανάπτυξη του προγράμματος στα μεμονωμένα εργαστήρια ακολουθεί τα εξής βήματα:

- ο εκπαιδευτικός ανοίγει το θέμα του κάθε εργαστηρίου με μια αφόρμηση και στη συνέχεια συζητά με τους μαθητές και ανιχνεύει το επίπεδο των σχετικών γνώσεων τους, τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους, τις δεξιότητες και τις ελλείψεις τους, ενώ παράλληλα δημιουργεί κίνητρα για περαιτέρω διερεύνηση,
- παρουσιάζει το υλικό από τις αρχαίες πηγές και το μελετούν στην ολομέλεια της τάξης, καταγράφοντας και επεξεργαζόμενοι τις πληροφορίες που αντλούν από αυτό,
- προχωρούν σε παιγνιώδεις δράσεις, οργανωμένες ή αυθόρμητες, εφαρμόζοντας βιωματική, συνεργατική μέθοδο, με τη συνδρομή των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας,
- οι δράσεις οδηγούν σε παραγωγή εκπαιδευτικού προϊόντος, το οποίο συγκεντρώνεται, καταγράφεται, και στη συνέχεια παρουσιάζεται με ποικίλους τρόπους τόσο σε ενδοσχολικό όσο και σε ευρύτερο επίπεδο.

Βασικά διδακτικά εργαλεία

- **χάρτης:** συγχρόνως με την εισαγωγή που κάνουμε στο πρόγραμμα, επιλέγουμε, εκτυπώνουμε ή κατασκευάζουμε έναν χάρτη που καλύπτει τις περιοχές που θα εξετάσουμε. Τον αναρτούμε σε εμφανές σημείο που να είναι συγχρόνως και προσιτό στους μαθητές μας ώστε να υπάρχει διαδραστική διαδικασία,
- **ιστοριογραμμή:** συγχρόνως με τον χάρτη, κατασκευάζουμε επίσης με τους μαθητές μας μια ιστοριογραμμή με μονάδα τα 100 χρόνια, δηλαδή έναν αιώνα. Καθώς παρουσιάζουμε κάθε φορά μια νέα ενότητα, εντοπίζουμε την αντίστοιχη χρονική περίοδο στην ιστοριογραμμή. Αν δεν έχουμε μεγάλο χώρο, μπορούμε να κατασκευάσουμε ακόμη μια ιστοριογραμμή ανά χιλιετία για να δείξουμε το χρονικό εύρος της μεσολιθικής εποχής (βραχογραφίες). Τοποθετούμε τη δεύτερη ιστοριογραμμή σε άμεση αντιστοίχιση με την πρώτη, συγκεκριμένα τοποθετούμε την ιστοριογραμμή ανά χιλιετία πάνω από αυτήν ανά αιώνα και αντιστοιχούμε τα δέκα κουτάκια της κάτω γραμμής με ένα κουτάκι της επάνω γραμμής.

Αναλυτικές πληροφορίες για τη χρήση των βασικών διδακτικών εργαλείων μπορείτε να βρείτε στον εξής σύνδεσμο:

<https://politismoi-andreidou.gr/blog/perses-main>

1^ο εργαστήρι – Το εκπαιδευτικό σύστημα σήμερα και στην αρχαιότητα

Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό

Ξεκινούμε ανιχνεύοντας τι γνωρίζουν οι μαθητές μας κι εκεί πάνω προσθέτουμε πληροφορίες και χτίζουμε τη νέα γνώση, βιωματικά και με αυτενέργεια. Κάνουμε ερωτήσεις και καταγράφουμε τις απαντήσεις:

- Πείτε μου για το σχολείο σας και τι κάνετε εδώ. Τι θα λέγατε για να το περιγράψετε σε κάποιον; Όλα τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο; Είναι δωρεάν ή πληρώνουν οι γονείς; Ποιά μαθήματα κάνετε στο σχολείο; - Με παρόμοιες ερωτήσεις καθοδηγούμε τους μαθητές μας ώστε να καλύψουν όλα τα πεδία τα οποία μας

ενδιαφέρουν.

- Πιστεύετε ότι και στην αρχαιότητα είχαν σχολεία; Πώς πιστεύετε ότι ήταν αυτά τα σχολεία; - Επαναλαμβάνουμε την ίδια σειρά ερωτήσεων που κάναμε και για τα σύγχρονα σχολεία.
- Είχαν τα ίδια σχολεία σε όλη την αρχαία Ελλάδα; Σε όλον τον αρχαίο κόσμο; (διαχωρισμός Αθήνας, Σπάρτης κοκ, και επίσης Περσικής Αυτοκρατορίας, Αιγύπτου κοκ, ανάλογα με τις γνώσεις των μαθητών μας).
- Για να ξέρουμε αν έχουμε σωστή εικόνα από τις απαντήσεις σας, τι πρέπει να κάνουμε; (να ερευνήσουμε σε ιστορικά βιβλία κλπ για την εκπαίδευση στην αρχαία Ελλάδα).
- Πώς θα είμαστε σίγουροι ότι αυτά που γράφουν τα βιβλία είναι αληθινά και ακριβή; Θα πάρουμε εμείς οι ίδιοι τις πληροφορίες από έργα της εποχής εκείνης. Πού θα ψάξουμε; Αρχαία ελληνική γραμματεία, επιγραφές, αγγειογραφίες, παραστάσεις στην Τέχνη, αρχαιολογικά ευρήματα.

2^ο εργαστήριο – Δραστηριότητες σχετικά με τη διερεύνηση του προγράμματος

Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό

Μαθαίνουμε τη μέθοδο άντλησης πληροφοριών από πηγές, της κριτικής αντιμετώπισής τους, ανάλυσης και σύνθεσής τους για να φτάσουμε στο τελικό ζητούμενο που είναι η παραγωγή γνώσης. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές μας καλλιεργούν την κριτική σκέψη τους και μαθαίνουν να βρίσκουν μόνοι τους τον δρόμο προς τη γνώση.

Ιδιαίτερα βοηθητικό είναι το ακόλουθο υλικό, το οποίο μας βοηθά να κατηγοριοποιήσουμε τις πληροφορίες και να συστηματοποιήσουμε τις γνώσεις που θα προκύψουν. Αν και δεν αναφέρεται απευθείας στο θέμα που εξετάζουμε, ωστόσο η μέθοδος είναι η ίδια στη μελέτη και την άντληση πληροφοριών από οποιοδήποτε ιστορικό αντικείμενο. Μπορούμε να εκτυπώσουμε και να αναρτήσουμε σε φανερό μέρος τους σχετικούς πίνακες για να τους έχουμε ως οδηγούς στη μελέτη των δικών μας πηγών.

Διαδραστικό υλικό

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/11154>

Μαθαίνω να μελετώ τα ιστορικά αντικείμενα – Μικρός οδηγός

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/11107>

Διαμόρφωση ιστορικού ερωτήματος – Γαμήλια πομπή στην αρχαιότητα

3^ο εργαστήριο - Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας σύμφωνα με τα αρχαία κείμενα

Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό

Ξεκινούμε με το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας σύμφωνα με τα αρχαία κείμενα. Πριν παρουσιάσουμε το κείμενο στους μαθητές μας, το μελετούμε και το προσαρμόζουμε

ανάλογα. Θέτουμε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια αρχαία πόλη σας έρχεται πρώτη στο μυαλό; - Η Αθήνα. - Τι γνωρίζετε για την αρχαία Αθήνα; - Τον Παρθενώνα, τον Περικλή, τη θεά Αθηνά, ήταν πλούσια πόλη κοκ. - Πώς φαντάζεστε ότι θα ήταν τα σχολεία στην αρχαία Αθήνα; Καταγράφουμε τις απαντήσεις σε πίνακα. - Ας δούμε λοιπόν τι μας λένε οι άνθρωποι της εποχής εκείνης για τα σχολεία της πόλης τους.
- Ας ξεκινήσουμε με τα αρχαία κείμενα. Διαβάζουμε σχετικά, σύντομα αποσπάσματα από κείμενα αρχαίων συγγραφέων (Πλάτωνας, Ξενοφώντας κοκ), τα οποία παραθέτω εδώ. Πριν προχωρήσουμε στη μελέτη του κειμένου, δίνουμε κάποιες βασικές πληροφορίες για τον συγγραφέα, τις οποίες μπορούμε να αντλήσουμε από τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Suggrafeis/ArxaioiSyggrafeis.htm>

- Τι πληροφορίες μπορούμε να πάρουμε από αυτό το κείμενο; Τι μας λέει για το σχολείο στην αρχαία Αθήνα; Καθοδηγούμε τους μαθητές μας με κατάλληλες ερωτήσεις και καταγράφουμε τις απαντήσεις σε πίνακα. Η φάση αυτή μπορεί να πάρει και παιγνιώδη μορφή, αν χωρίσουμε την τάξη σε δυο ομάδες που διαγωνίζονται ποια θα μπορέσει να ανακαλύψει περισσότερες πληροφορίες.

Πλάτωνας, Πρωταγόρας, 325c-326e

Συνομιλούν ο Σωκράτης και ο σοφιστής Πρωταγόρας για το αν μπορεί να διδαχθεί η αρετή. Ο Πρωταγόρας φέρνει το παρακάτω παράδειγμα:

[https://www.greek-](https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=542)

[language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=542](https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=542)

Αρχίζουν (οι Αθηναίοι) από τότε που τα παιδιά τους είναι μικρά και, όσο αυτοί βρίσκονται στη ζωή, τα διδάσκουν και τα συμβουλεύουν. Από τη στιγμή κιόλας που το παιδί καταλαβαίνει τι του λένε, και η παραμάνα και η μητέρα και ο παιδαγωγός κι ο πατέρας ακόμη πασχίζουν για τούτο: με ποιον τρόπο το παιδί θα γίνει αψεγάδιαστο· έτσι, πάνω σε κάθε πράξη και λόγο το διδάσκουν και του εξηγούν, ότι το ένα είναι δίκαιο, το άλλο άδικο, το ένα ωραίο, το άλλο άσχημο, το ένα όσιο, το άλλο ανόσιο - και τα πρώτα να τα κάνεις, τα δεύτερα να μην τα κάνεις. Κι αν το παιδί υπακούει με τη θέλησή του, πάει καλά· ειδάλλως, σαν βέργα που στραβώνει και καμπουριάζει το σιάζουν με φοβέρες και ζυλιές. Αργότερα το στέλνουν στο δάσκαλο, που του παραγγέλνουν να δώσει πολύ περισσότερη προσοχή στην καλή διαγωγή του παιδιού παρά στα γράμματα και την τέχνη της λύρας. Με τη σειρά τους οι δάσκαλοι γι' αυτό φροντίζουν. Και όταν πια τα παιδιά μάθουν γράμματα και είναι σε θέση να καταλαβαίνουν τα όσα βλέπουν γραμμένα - όπως τότε τα λόγια - οι δάσκαλοι τα βάζουν όρθια από τη θέση τους να διαβάζουν ποιήματα καλών ποιητών και τ' αναγκάζουν να τα μαθαίνουν απ' έξω. Μεσ στα ποιήματα αυτά βρίσκει κανείς ένα σωρό συμβουλές κι ένα σωρό διηγήσεις και παινήματα και ύμνους για τους ενάρετους ανθρώπους του παλιού καιρού, για να τους ζηλέψει το παιδί και να τους μιμηθεί και να λαχταρήσει να τους μοιάσει.

Απ' τη μεριά τους πάλι οι δάσκαλοι της λύρας κάτι παρόμοιο κάνουν, δηλαδή κάνουν ό,τι μπορούν, για να γίνουν οι νέοι φρόνιμοι και να μην κάνουν κανένα κακό· κοντά σ' αυτά, αφού τους μάθουν την τέχνη της λύρας, στη συνέχεια τους διδάσκουν ποιήματα καλών ποιητών, διαφορετικών από τους προηγούμενους —των λυρικών ποιητών— ταιριάζοντας τη

μουσική τους στη φωνή της λύρας· έτσι, υποχρεώνουν τους ρυθμούς και τις αρμονίες να συγγενέψουν με την ψυχή του παιδιού, ώστε να γίνουν και **πιο ήμερα και χρήσιμα στα λόγια και στις ενέργειές των**, με το να ποτιστούν με το ρυθμό και την αρμονία· **γιατί η ζωή του ανθρώπου σε κάθε εκδήλωσή της έχει ανάγκη από ρυθμό και αρμονία.**

Λοιπόν σαν να μην έφταναν όλα αυτά, τα στέλνουν ακόμα και στους **γυμναστές**, για να κάμουν κορμί δυνατότερο, κι έτσι **το μυαλό τους το φωτισμένο να έχει βοηθό**, και να μην αναγκάζονται να δείχνουν δειλία στους πολέμους και στις άλλες πράξεις, επειδή το σώμα τούς προδίνει.

Κι αυτά τα κάνουν με το παραπάνω εκείνοι που έχουν στη διάθεσή τους περισσότερα μέσα· και τα περισσότερα μέσα τα διαθέτουν **οι πιο πλούσιοι**. Αυτών λοιπόν οι γιοι πρώτοι πρώτοι απ' τα παιδιά της ηλικίας τους αρχίζουν να πηγαίνουν στο σχολείο και σταματούν τις σπουδές χρόνια αργότερα από τους άλλους.

Κι όταν πια φύγουν από τα χέρια των δασκάλων, **η πολιτεία με τη σειρά της τα αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα μ' αυτούς**, για να μην κάνει το καθένα του κεφαλιού του, αλλά ακριβώς όπως οι δάσκαλοι (για τα παιδιά που ακόμα δεν τα καταφέρνουν στο γράψιμο) πρώτα με το κοντύλι χαράζουν απαλές γραμμές, και κατόπι τούς δίνουν την πλάκα και τα υποχρεώνουν να γράφουν καταπώς τους δείχνουν οι γραμμές, έτσι και η πολιτεία χαράζει τους νόμους, που τους βρήκαν οι καλοί νομοθέτες του παλιού καιρού· τα αναγκάζει και να δίνουν και να παίρνουν διαταγές σύμφωνα μ' αυτούς.

Όποιος όμως παραστρατίζει απ' αυτούς, τον τιμωρεί, και **η τιμωρία αυτή και στην πόλη σας αλλά και σε πολλά άλλα μέρη ονομάζεται ευθύνες**, γιατί η τιμωρία φέρνει τον παραβάτη στον ευθύ δρόμο. Οικογένεια και πολιτεία λοιπόν τόση φροντίδα δείχνουν για την **αρετή** - κι εσένα δεν το χωρεί το μυαλό σου, Σωκράτη, και αναρωτιέσαι αν η αρετή μπορεί να διδαχτεί; Πολύ περισσότερο θα 'πρεπε να σαστίζεις, αν δεν μπορούσε να διδαχτεί - όχι τώρα.

Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να δείτε τα εξής κείμενα:

Ξενοφών, Απομνημονεύματα – Η σπουδαιότητα της σωματικής άσκησης

(Ο Σωκράτης συνομιλεί με έναν από τους μαθητές του, τον νεαρό Επιγένη, που είναι αγύμναστος)

<https://www.greek->

[language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=381](https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=381)

Ηροδότου, Ιστορίαί – Σχετικά με τους τεχνίτες και την επαγγελματική εκπαίδευση

<https://www.greek->

[language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=70](https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=70)

4^ο Εργαστήρι - Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας σύμφωνα με τις αρχαίες παραστάσεις και τα αρχαιολογικά ευρήματα

Ανατρέχοντας στον πίνακα με τις πληροφορίες που αντλήσαμε από τα αρχαία κείμενα στο προηγούμενο εργαστήρι, ανακεφαλαιώνουμε τις γνώσεις που αποκτήσαμε για το θέμα μας. Συνεχίζουμε με τις ερωταποκρίσεις.

- Μάθαμε για τα σχολεία στην Αθήνα από τα αρχαία κείμενα. Μπορούμε να επιβεβαιώσουμε τις πληροφορίες αυτές και με κάποιον άλλον τρόπο για να είμαστε σίγουροι; Υποβοηθούμε τους μαθητές μας. - Αν θέλαμε τώρα να στείλουμε σε

κάποιον πληροφορίες για το σχολείο μας, τι θα του στέλναμε εκτός από κείμενα; - Φωτογραφίες. - Είχαν φωτογραφίες στην αρχαιότητα; - Όχι. - Άρα... καθοδηγούμε τους μαθητές μας προς τα αρχαία μνημεία που έχουν παραστάσεις (αγγεία κυρίως, ανάγλυφα, αρχαιολογικά ευρήματα).

Ξεκινάμε από την κύλικα του Δούριδος. Κατ' αρχάς, παρουσιάζουμε το αντικείμενο που βλέπουν στην οθόνη και θέτουμε ερωτήσεις. Για παράδειγμα, τι είναι αυτό το αντικείμενο, από τι είναι φτιαγμένο, έχει διακόσμηση, είναι ζωγραφισμένο, ανάγλυφο κλπ, σας φαίνεται φθινό ή ακριβό, πώς λέτε να το χρησιμοποιούσαν, ποιος το έφτιαξε και πού, πώς έφθασε στα χέρια μας κοκ. Μπολιάζουμε όπου υπάρχουν ελλείψεις, καθοδηγούμενοι από το υποστηρικτικό υλικό:

- Κύλικα είναι ένα αγγείο που έπιναν κρασί στα συμπόσια.
- Την αποκαλούμε κύλικα του Δούριδος, γιατί έχει επάνω της επιγραφή ότι την έφτιαξε ο Δούρις, κεραμέας. Οι έλληνες τεχνίτες και καλλιτέχνες είναι οι πρώτοι στην παγκόσμια ιστορία που υπέγραφαν τα έργα τους, κι αυτό είναι χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτισμού που βάζει στο κέντρο το άτομο.
- Πώς και είναι ολόκληρο το αγγείο και δεν έχει σπάσει; Βρέθηκε σε τάφο (όπως σχεδόν όλα τα ακέραια αρχαιολογικά ευρήματα ή σε ναυάγιο).
- Χρονολογείται ανάμεσα στο 490-480 π.Χ, ακριβώς την εποχή των Περσικών Πολέμων. Πώς ξέρουμε τη χρονολόγησή της; Οι αρχαιολόγοι έχουν μελετήσει και έχουν φτιάξει καταλόγους αγγείων που βρέθηκαν μαζί με νομίσματα και έτσι, από τα μέσα του 6^{ου} π.Χ. αιώνα και εξής, μπορούμε να χρονολογήσουμε τα αγγεία σε δεκαετίες, ακόμη και πενταετίες.
- Τι βλέπουμε στην παράσταση της κύλικας; Δείχνουμε διάφορες όψεις της παράστασης, μεγεθύνουμε για καλύτερη παρατήρηση, καταγράφουμε τις απαντήσεις.
- Πέρα από το γενικό θέμα της παράστασης (σκηνή σχολείου) προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε τις μορφές και τον ρόλο τους (μαθητές, παιδαγωγός, γραμματιστής κοκ) καθώς και τα αντικείμενα που κρατούν ή έχουν κοντά τους, σύμφωνα και με όσα μάθαμε από τα αρχαία κείμενα. Με τον τρόπο αυτό, αποκτούμε πολλές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της εκπαίδευσης.
- Με ερωτήσεις και απαντήσεις δίνουμε περαιτέρω πληροφορίες – τα γνωστικά πεδία, τον τρόπο μάθησης, το περιβάλλον της σχολικής αίθουσας, τον εξοπλισμό (πινακίδες από πηλό ή κερί, μουσικά όργανα, ειλητάρια κλπ).
- Αντιστοιχίζουμε τις πληροφορίες από τα αρχαία κείμενα που διαβάσαμε και την παράσταση που βλέπουμε.
- Δείχνουμε κάποια ακόμη αντικείμενα, όχι μόνο παραστάσεις αλλά και αρχαιολογικά ευρήματα, όπως πινάκια πηλού και γραφίδες, αστραγάλους, μουσικά όργανα. Μας θυμίζουν ανάλογα σύγχρονα ή και παραδοσιακά;

Σκηνή Σχολείου – κύλικα του Δούριδος (490-480 π.Χ.)

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/AR/ar.ag/douris-20.htm>

Στο εξωτερικό της κύλικας εικονίζονται σκηνές σχολείου. Στο κέντρο της μιας πλευράς ο δάσκαλος, ντυμένος με ιμάτιο και καθισμένος σε κάθισμα με πλάτη (κλισμό), κρατάει ανοιχτό ειλητάριο, ενώ απέναντί του ένας μικρός μαθητής απαγγέλλει όρθιος· είναι ντυμένος με ευπρέπεια, καθώς το ιμάτιο καλύπτει το σώμα του ως τον λαιμό. Στο ειλητάριο διαβάζεται ένας στίχος που αποτελείται από λέξεις παρμένες από την *Ιλιάδα*. Μπορούμε επομένως να συμπεράνουμε ότι το κείμενο που απαγγέλλει ο μαθητής είναι ένα επικό ποίημα. Πίσω από τον μαθητή κάθετα ο παιδαγωγός, που παρακολουθεί την πρόοδο του τροφίμου του. Στην άλλη άκρη, ένας καθιστός ιματιοφόρος μουσικοδιδάσκαλος διδάσκει έναν μικρό μαθητή να παίζει λύρα.

Στο μέσο της άλλης πλευράς ένας καθιστός νέος γράφει σε μια τρίπτυχη ξύλινη πινακίδα (γραμματεῖον), ενώ ο μικρός μαθητής που στέκεται μπροστά του μοιάζει να του υπαγορεύει. Οι ξύλινες πινακίδες ήταν καλυμμένες εσωτερικά με κερί, ώστε οι μαθητές να γράφουν επάνω με αιχμηρή γραφίδα, αλλά και να σβήνουν εύκολα το κείμενο. Η σκηνή μοιάζει, επομένως, να είναι άσκηση ορθογραφίας. Πίσω από τον μικρό μαθητή διακρίνεται και πάλι καθισμένος ο παιδαγωγός του, ενώ στην άλλη άκρη της παράστασης έχουμε μια σκηνή αυλωδίας: ένας καθιστός έφηβος συνοδεύει, παίζοντας τους αυλούς, έναν μικρό μαθητή που τραγουδάει. Στους τοίχους είναι κρεμασμένα αντικείμενα χρήσιμα για το σχολείο (λύρα, θήκη αυλών, κιβώτιο για βιβλία), αλλά και για το συμπόσιο (κύλικες).

Στο εσωτερικό της κύλικας εικονίζεται ένας αθλητής. Έτσι οι παραστάσεις του αγγείου συνοψίζουν την παιδεία που έπαιρναν την εποχή εκείνη τα παιδιά των καλών αθηναϊκών οικογενειών: εκμάθηση ανάγνωσης και γραφής, μουσική και γυμναστική.

Σκηνή προπόνησης νέων στην παλαίστρα– Κύλικα του Ονήσιμου

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/AR/ar.ag/Panaitios-Onesimos-6.htm>

Κύλικα ύψος 10,7 εκ., διάμετρος 24,2 εκ., διάμετρος εσωτερικού 20 εκ., 490 π.Χ., Boston, mfa, 1972.44

Στο εσωτερικό ένας γυμνός νέος, με μάτιο ριγμένο χαλαρά στους ώμους, κρατάει στα χέρια του ένα λαγό. Τολμηρή απόδοση του της αντίθετης στάσης του σώματος από τα καθιερωμένα. Το σώμα σε κατατομή και το πρόσωπο σε κατενώπιον. Όμορφη η απόδοση των χειλιών, του πηγουνιού, της μύτης. Γύρω από το σύνθεση συνεχόμενος μαιανδρός. Διακρίνεται η επιγραφή: HO PAIS KALOS (Ο παίς είναι όμορφος).

Στο εξωτερικό του αγγείου, στην α' πλευρά, δύο αθλητές του Παγκράτιου σε στιγμή λαβών. Ο ένας έχει πιάσει το πόδι του άλλου και προσπαθεί να τον ρίξει. Ο αντίπαλός του στηρίζεται με το ένα χέρι στο έδαφος και με το άλλο προσπαθεί να πιάσει από το λαϊμό του συναθλητή του. Αριστερά και δεξιά δύο κριτές. Ο ένας κάθεται σε μετωπική στάση. Αριστερά του ένα βραβείο (λέβης) στηριγμένο σε κίονα. Δεξιά της σύνθεσης ένα παιδί. Διακρίνεται η επιγραφή: PANAIIOS KALOS

Στην άλλη πλευρά σκηνή πυγμαχίας. Ο ένας αθλητής σχεδόν σε μετωπική στάση. Αριστερά ένας παιδοστρίβης. Δεξιά ένα παιδί σε στάση ανάλογη με το παιδί της άλλης πλευράς. Διακρίνεται η επιγραφή: LUKOS KALOS. Στην τσάντα που κρέμεται με το δίσκο η επιγραφή: KALOS

Μάθημα μουσικής

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/AR/ar.ag/pig-painter-zwgraphos-choirou-4.htm>

Υδρία καλπίς ύψος 30 εκ., 480-470 π.Χ., Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο, 1864,1007.85/E172

Στον ώμο του αγγείου εικονίζεται μάθημα μουσικής. Στο κέντρο βρίσκεται ο δάσκαλος κρατώντας χέλυ, ενώ απέναντί του κάθεται ο μαθητής κρατώντας κι αυτός τη δική του. Πίσω από τον δάσκαλο στέκεται όρθιος ένας δεύτερος νέος με χέλυ και τον ακολουθεί ο παιδαγωγός(;) που στηρίζεται σε μία στήλη ενώ κρατά από το λουρί έναν πάνθηρα(;). Πίσω από τον καθισμένο μαθητή ένας ακόμη έφηβος που κρατά συβήνη (θήκη αυλών) και γλωσσόκομον (θήκη για τη φύλαξη των γλωσσίδων των μουσικών οργάνων).

Διαδραστικό υλικό

http://www.ancientgreece.co.uk/dailylife/explore/exp_set.html -

Εκπαίδευση - Διαδραστική παρουσίαση με εξερεύνηση σχετικών παραστάσεων πάνω σε αττικά αγγεία. Από τα προγράμματα του Βρετανικού Μουσείου.

<https://selidodeiktes.greek-language.gr/lemmas/303/305>

Άρθρο με πληροφορίες για τη μεγалоφωνη ανάγνωση στην αρχαιότητα.

Οπτικοακουστικό υλικό

<https://www.youtube.com/watch?v=ar8S6virCwM&t=186s>

“A day in the life of an ancient Athenian” – Animation δραματοποιημένη ιστορία, δείχνει μια μέρα στην οικογένεια του Αρχία και της Δεξιλείας. Με αγγλικούς υπότιτλους. Μας ενδιαφέρει περισσότερο το πρώτο κομμάτι, που αναφέρεται στην ιδιωτική ζωή και την οργάνωση της οικογένειας (από 0.40 έως 2.10)

Διάρκεια 5 λεπτά

http://www.mikrosanagnostis.gr/thema_5.asp

<http://www.mikrosanagnostis.gr/thema-athina-mathekiafto.asp>

Η ζωή ενός παιδιού στην κλασική Αθήνα

5^ο εργαστήρι - Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας – Δραστηριότητες

Ξεκινάμε το παιχνίδι, διαλέγοντας τις κατάλληλες για την ομάδα μας δράσεις:

- οι μαθητές μας επιλέγουν μια παράσταση από αυτές που τους έχουμε δείξει, τη ζωγραφίζουν - μία μορφή ο καθένας - και έπειτα τη συναρμολογούν. Αν το κάνουμε σε χαρτί μέτρου, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια μεγάλη ζωφόρο που θα περιτρέχει τους τοίχους της αίθουσας ή θα την εκθέσουμε σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο στη σχολική μονάδα. Για να μην έχουμε διαφορές στην κλίμακα, θέτουμε σε συνεργασία με τους μαθητές μας τα όρια του ύψους και του πλάτους ανάλογα με τη μορφή που έχουν επιλέξει να ζωγραφίσουν,
- γράφουν μικρά ενημερωτικά κείμενα (λεξάντες) για κάθε μορφή και αντικείμενο της ζωφόρου,
- δημιουργούμε ένα βίντεο όπου δείχνουμε τις σκηνές της ζωφόρου και τα παιδιά εξηγούν τι δείχνει η κάθε σκηνή καθώς και τον ρόλο της κάθε μορφής. Συμπληρώνουμε με μια κατατοπιστική εισαγωγή και υπόκρουση από αρχαία ελληνική μουσική,
- προσπαθούν να γράψουν σε πλαστελίνη (αντί για κερί ή πηλό), σε ξύλο, σε κεραμίδι. Συνειδητοποιούν τον βαθμό δυσκολίας καθώς και την έλλειψη εύχρηστης και φθηνής γραφικής ύλης και αναρωτιούνται για τον τρόπο μάθησης: από μνήμης,
- δίνουμε στο κάθε παιδί να μάθει από μνήμης ένα δίστιχο ή και παραπάνω από τα ομηρικά έπη και τα έργα του Ησιόδου και στη συνέχεια τα απαγγέλουν με τη σειρά. Μπορούμε να το κάνουμε και σε ομάδες, με διαγωνισμό μεταξύ τους,
- προχωρούμε σε δραματοποίηση μιας καθημερινής σκηνής από σχολείο και από παλαιότερα και ο καθένας αναλαμβάνει έναν ρόλο, πάνω σε διαλόγους που έχει προετοιμάσει σε γενικές γραμμές η κάθε ομάδα,
- δείχνουμε σχετικά εκπαιδευτικά βίντεο μικρής διάρκειας, τα συζητούμε και ανατροφοδοτούμε τις δράσεις μας,
- παίζουμε τα ψηφιακά παιχνίδια από τις ιστοσελίδες μουσείων που αναφέρονται εδώ και καταγράφουμε το σκορ του κάθε μαθητή,
- δείχνουμε τα βίντεο με τις κινούμενες παραστάσεις από αγγειογραφίες και τα παιδιά τις αναπαριστούν ή/και βλέπουμε παραστάσεις από διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα και οι μαθητές μας κάνουν στατική αναπαράσταση,
- όλες οι δράσεις δραματοποίησης και στατικής αναπαράστασης θα αποδώσουν πολύ καλύτερα αν τα παιδιά ντύνονται με υφάσματα που έχουν από το σπίτι τους, σύμφωνα με τις αρχαίες παραστάσεις που έχουν δει. Σε δια ζώσης διδασκαλία μπορούν να γίνουν ζευγάρια και ο ένας να ντύνει τον άλλο, σε εξ αποστάσεως ο ένας να καθοδηγεί τον άλλο. Μπορούμε να κάνουμε και σχετική ψηφοφορία και να αναδείξουμε τους νικητές.

Ενδεικτικές δράσεις σχολείων μπορεί να βρείτε στην ακόλουθη ιστοσελίδα, πάνω σε ένα πρόγραμμα συγκριτικής μελέτης πολιτισμών στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό με αφορμή

την επέτειο των 2.500 χρόνων από τους Περσικούς Πολέμους. Το πρόγραμμα έχει τίτλο «Περσικοί Πόλεμοι – Έλληνες και Πέρσες» και υλοποιήθηκε από σχολεία της Διεύθυνσης ΠΕ Δυτ. Θεσσαλονίκης, σε σχεδιασμό και συντονισμό της εκπαιδευτικού και επιμορφώτριας Χαράς Ανδρεΐδου.

<https://politismoι-andreidou.gr/blog/perses-main> - Δράσεις Σχολείων - Παρουσίαση «Η εκπαίδευση στην αρχαία Ελλάδα» - ΔΣ Ασπροβάλας, Α΄ Τάξη και επίσης

<https://politismoι-andreidou.gr/blog/perses-main> - Δράσεις Σχολείων - Εικονογραφημένο θεατρικό «Πάμε Αρχαία Ελλάδα;» - 1^ο ΔΣ Κορδελιού Δ1

Στην ίδια ιστοσελίδα, στην Ενότητα «Περσικοί Πόλεμοι – Έλληνες και Πέρσες», υποενότητα «Δράσεις Σχολείων» θα βρείτε πλούσιο υλικό δραστηριοτήτων για την αρχαία Ελλάδα από όπου μπορείτε να αντλήσετε ποικίλες ιδέες για δραστηριότητες.

Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό σχετικά το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας

Ψηφιακά εκπαιδευτικά βιβλία, εμπλουτισμένα με σχετικούς συνδέσμους:

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2174/Istoria_D-Dimotikou_html-empl/index2_9.html

Τα γράμματα στην αρχαϊκή εποχή

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2174/Istoria_D-Dimotikou_html-empl/index3_24.html

Κλασική περίοδος – Η Αθήνα γίνεται «σχολείο» της Ελλάδας

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2174/Istoria_D-Dimotikou_html-empl/index3_22.html

Κλασική περίοδος – Καθημερινή ζωή και εκπαίδευση

Για περαιτέρω πληροφορίες:

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2290/Istoria_A-Gymnasiou_html-empl/index_04_09.html

Αρχαϊκή περίοδος – Τα γράμματα

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2290/Istoria_A-Gymnasiou_html-empl/index_05_05.html

Κλασική περίοδος – Η διαδικασία της μόρφωσης

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2236/Archaia-Ellada-o-Topos-kai-oi-Anthropoi-Anthologio_B-Gymnasiou_html-empl/index7_1.html

Αθλητισμός και αθλήματα – Εξαιρετική παρουσίαση, με ιστορικά δεδομένα, πλήθος αρχαίων παραστάσεων, αρχαία σχετικά κείμενα και ειδική μνεία στην αθλητική εκπαίδευση

Επίσης, από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού

http://www.ime.gr/chronos/05/gr/culture/index_300.html

Σχετικά με την εκπαίδευση, τα γράμματα και τις τέχνες στην κλασική Αθήνα

6^ο εργαστήριο – Το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης σύμφωνα με τα αρχαία κείμενα

Ακολουθούμε την ίδια διδακτική προσέγγιση όπως και με το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας

Ξενοφόντα, Λακεδαιμονίων Πολιτεία

Ο Ξενοφών στο έργο αυτό επαινεί τη νομοθεσία του Λυκούργου – που έζησε περίπου το 800 π.Χ. - και ίσχυε στην Σπάρτη ακόμη και επί των ημερών του. Πιστεύει ότι σε αυτήν οφείλεται η ισχύς της Σπάρτης. Αναφέρεται εκτεταμένα στην αγωγή των παιδιών και συγκρίνει με τις άλλες πόλεις-κράτη, κυρίως με την Αθήνα:

2. 1-5

https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=470

Εγώ, λοιπόν, αφού έγραψα σχετικά με την τεκνογονία, θέλω να αναφερθώ και στην **παιδεία** που παρέχεται σε κάθε μια από τις δύο πόλεις-κράτη (εννοεί την Αθήνα και την Σπάρτη). Όσοι λοιπόν από τους **άλλους Έλληνες** υποστηρίζουν ότι μορφώνουν τα παιδιά τους με τον καλύτερο τρόπο, μόλις τα παιδιά αρχίσουν να καταλαβαίνουν όσα τους λένε, αμέσως προσλαμβάνουν γι' αυτούς **παιδαγωγούς υπηρέτες** κι αμέσως τα στέλνουν **σε δασκάλους για να μάθουν γραφή, μουσική και να ασκηθούν στη γυμναστική**. Επιπλέον αγοράζουν σανδάλια για τα παιδιά τους και με τη συνεχή αλλαγή ρούχων τα κάνουν να αισθάνονται όμορφα· όσο για το φαγητό θεωρούν μέτρο το στομάχι τους.

Ο **Λυκούργος** όμως αντί να έχει ο κάθε νέος από ένα δούλο παιδαγωγό χωριστά στο σπίτι του, καθόρισε για όλους μαζί να επιβλέπει την αγωγή τους ένας άνδρας, από κείνους που ασκείται η ουσιαστικότερη εξουσία, που ονομάζεται **παιδονόμος**, και αυτόν τον κατέστησε υπεύθυνο και να συγκεντρώνει τα παιδιά και να φροντίζει, αν κάποιο απ' αυτά είναι πονηρό ή ατίθασο, να τα τιμωρεί (αυστηρά. Του έδωσε επίσης και μαστιγοφόρους για τους έφηβους, για να τους χτυπούν όποτε χρειαζόταν – αυτό το απόσπασμα μπορούμε να το παραλείψουμε) με αποτέλεσμα να υπάρχει στην αγωγή **μεγάλος σεβασμός και αυστηρή πειθαρχία**. Αντί πάλι να ανακουφίζει τα πόδια τους με σανδάλια, καθόρισε να σκληραγωγούνται με **ανυποδησία**, με τη σκέψη ότι, αν εξασκούσαν έτσι, πολύ πιο εύκολα θα ανέβαιναν στις ανηφόρες και πολύ ασφαλέστερα θα κατέβαιναν στις κατηφόρες και ότι ένας ξυπόλυτος πολύ πιο άνετα θα περνούσε και θα σηκωνόταν και θα έτρεχε, αν είχε συνηθίσει στη σκληραγωγία τα πόδια του, παρά αν φορούσε σανδάλια. Κι αντί να καμαρώνουν με συχνές αλλαγές ρούχων, έκρινε ότι πρέπει να συνηθίζουν με **ένα είδος ρούχων όλο το έτος**, πιστεύοντας ότι έτσι θα αντιμετώπιζαν ευκολότερα και το κρύο και τη ζέση. Όσο για το φαγητό, καθόρισε έτσι να σιτίζεται ο κάθε έφηβος, ώστε ποτέ να μην αισθάνονται βαρυστομαχιά από την πολυφαγία, και να είναι έτοιμοι **να αντέξουν στην πείνα**, πιστεύοντας ότι όσοι εκπαιδεύονται έτσι θα μπορούσαν πολύ πιο εύκολα, αν χρειαζόταν, να αντιμετωπίσουν την έλλειψη τροφής, και πολύ περισσότερο, αν δινόταν διαταγή, με την ίδια ποσότητα (μερίδα) φαγητού θα περνούσαν περισσότερες μέρες, και λιγότερο θα αισθάνονταν την έλλειψη μαγειρεμένου φαγητού και θα έτρωγαν οτιδήποτε και θα ζούσαν και πιο υγιεινά· έκρινε εξάλλου ότι προσθέτει ύψος η διατροφή που κάνει τα σώματα λυγερά περισσότερο παρά αυτή που παχαίνει με το πολύ φαγητό.

3.1-5

Όταν όμως τα παιδιά φτάνουν σε **ηλικία 15 ετών**, οι μεν άλλοι Έλληνες τα παίρνουν από τα σχολεία, κανείς όμως (πλέον) δεν τα εξουσιάζει, αλλά τ' αφήνουν να ζουν όπως θέλουν. Ο

Λυκούργος όμως και απέναντι σ' αυτά πήρε αντίθετες αποφάσεις. Γιατί μιας και αντιλήφτηκε ότι σ' εκείνους που βρίσκονται σ' αυτή την ηλικία τα μυαλά τους παίρνουν αέρα, επικρατεί μεγάλη αλαζονεία και τους καταλαμβάνουν ισχυρές επιθυμίες για απόλαυση σ' αυτό το σημείο της ηλικίας τους **επέβαλε πολλές ασκήσεις, επινόησε δε πολλές ασχολίες παντός είδους, θεσμοθετώντας επιπλέον και αν κάποιος τ' απέφευγε αυτά, να μην δικαιούται κανενός δημοσίου αξιώματος.** Έκανε έτσι όχι μόνο οι δημόσιοι λειτουργοί, αλλά και οι ιδιώτες να φροντίζουν τα παιδιά ώστε να μην γίνουν αντικείμενο περιφρόνησης, ότι δηλαδή από φόβο ή δειλία αποφεύγουν τις ασκήσεις. Επιπλέον δε, επειδή ήθελε **να τους εμφυσήσει το αίσθημα της ντροπής,** όρισε, όταν βρίσκονται στους δρόμους, να έχουν τα χέρια τους μέσα στο χιτώνα, να προχωρούν σιωπηλοί, να μη βλέπουν πουθενά γύρω τους, αλλά να κοιτάζουν μπροστά στα πόδια τους. Εδώ γίνεται φανερό πως το αντρικό φύλο είναι πιο ισχυρό όσον αφορά την αυτοσυγκράτηση, απ' ότι η γυναικεία φύση. **Πιο λίγο θα μπορούσες να ακούσεις τη φωνή των νεαρών Σπαρτιατών, απ' ότι των αγαλμάτων, λιγότερο θα μπορούσες να τους κάνεις να μετακινήσουν τα μάτια τους, απ'ότι τα χάλκινα ομοιώματα.** Θα μπορούσες δε να τους θεωρήσεις πιο συγκρατημένους και απ'αυτά ακόμα τα είδωλα, που αποτυπώνονται στις κόρες των οφθαλμών. Και όταν φτάσουν σε ηλικία κατά την οποία παίρνουν μέρος στα **κοινά συσσίτια,** πρέπει να αρκестεί κανείς να τους ακούσει να μιλούν, μόνο όταν ερωτηθούν. Κατ' αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, ρύθμισε τα σχετικά με τους νέους.

Για περισσότερες πληροφορίες, μπορούμε επίσης να διαβάσουμε από το ίδιο έργο τα αποσπάσματα 1.3-4 και 2.10-11.

Επίσης:

Παρθένειο, άσμα του λυρικού ποιητή Αλκμάνου που προοριζόταν να τραγουδηθεί από χορό κοριτσιών σε γιορτές προς τιμήν της Αρτέμιδος

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=71

Πολεμικό ελεγειακό ποίημα του Τυρταίου που υμνεί τον θάνατο στη μάχη για την πατρίδα

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=57

Ξενοφώντας, Κύρου Ανάβασις, 6.1.5-11 – οι πολεμικοί χοροί των αρχαίων Ελλήνων (το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης έδινε πολύ μεγάλη σημασία στους ομαδικούς χορούς, που καλλιεργούσαν το πνεύμα της κοινότητας αλλά οι πολεμικοί – όπως ο πυρρήχιος – ήταν και προγυμνάσματα για την πολεμική τέχνη)

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=112&page=57&hi=1184578

Διαδραστικό υλικό

http://www.ancientgreece.co.uk/sparta/story/sto_set.html και http://www.ancientgreece.co.uk/sparta/explore/exp_set.html

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης – Διαδραστικές παρουσιάσεις. Από τα προγράμματα του Βρετανικού Μουσείου.

Οπτικοακουστικό υλικό

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/istoria-2/sparti-2o-meros>

Αγωγή στη Σπάρτη (από την αρχή έως το 9^ο περίπου λεπτό) – Εκπαιδευτική Τηλεόραση

<https://www.youtube.com/watch?v=dd4Av1xK7m0&t=564s>

“The city of Sparta in Ancient Greece”, cinematic, με αγγλικούς υπότιτλους. Η συνολική του διάρκεια είναι 20 λεπτά, μας ενδιαφέρει η πρώτη ενότητα:

1-8 – Καθημερινή ζωή, αγωγή, συσσίτια

7^ο εργαστήρι - Το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης σύμφωνα με τις αρχαίες παραστάσεις και τα αρχαιολογικά ευρήματα

Η Σπάρτη, ήδη από το τέλος της αρχαϊκής εποχής, είχε μετατραπεί σε μια κλειστή κοινωνία με λιτό τρόπο ζωής και στρατιωτικό προσανατολισμό. Συνεπώς, τα αντικείμενα με παραστάσεις, όπως οι αγγειογραφίες του αττικού Κεραμικού, είναι ελάχιστα, όπως και τα έργα γλυπτικής. Εξαιρέση αποτελούν τα έργα μεταλλοτεχνίας της γεωμετρικής και αρχαϊκής εποχής, τα οποία επιβεβαιώνουν την εικόνα που έχουμε από τις αρχαίες πηγές για τη Σπάρτη και το εκπαιδευτικό της σύστημα.

1, 2. Αγαματίδια κοριτσιών της Σπάρτης που παρουσιάζονται ως «δρομάδες», δηλαδή σε αγώνα δρόμου, με τον χαρακτηριστικό κοντό χιτώνα που τον ανασηκώνουν με το χέρι. Η πρώτη μορφή είναι και «εξωμής», δηλαδή το ρούχο της αφήνει ακάλυπτο τον ένα ώμο και τον μαστό. Αγωνίζονται ξυπόλητες.

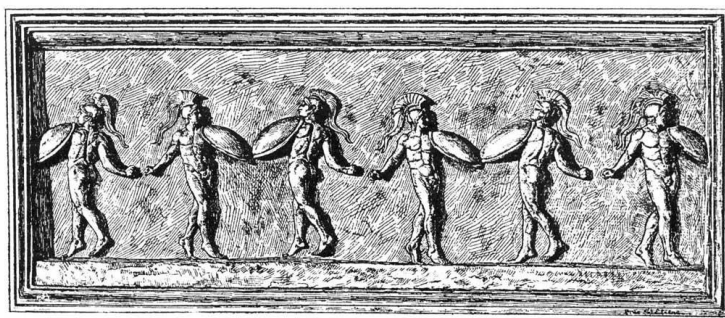
3, 4. Έφηβες κόρες της Σπάρτης που κρατούν προσφορές για τους θεούς. Απεικονίζονται γυμνές, κάτι που ήταν αδιανόητο για τον υπόλοιπο αρχαίο ελληνικό κόσμο.

1. Νεαρός αθλητής σε αγώνα δρόμου
- 2, 3, 4. Ανδρικές μορφές με πολεμική εξάρτυση

Όλες οι παραπάνω φωτογραφίες είναι από τον εξής σύνδεσμο:

https://ellinondiktyo.blogspot.com/2014/05/blog-post_22.html

1. Σπάνια αναπαράσταση εφήβου που θρηνεί, σε επιτύμβια λακωνική αρχαϊκή στήλη
<https://archive.org/details/mitteilungendesd29deut/page/n422/mode/1up?view=theater>
2. Αναπαράσταση πυρρίχιου χορού σε ανάγλυφη βάση
https://www.gutenberg.org/files/17289/17289-h/images/013_1.jpg

Οπτικοακουστικό υλικό

<https://www.youtube.com/watch?v=ggPQjo0360E>

Πυρρίχιος, ο χορός των θεών

Διάρκεια 2 λεπτά

8^ο εργαστήρι - Το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης – Δραστηριότητες

Προσαρμόζουμε τις δραστηριότητες από την ενότητα «Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας» στο εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης.

Υποστηρικτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα της Σπάρτης

Ψηφιακά εκπαιδευτικά βιβλία, εμπλουτισμένα με σχετικούς συνδέσμους:
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2174/Istoria_D-Dimotikou_html-empl/index2_11.html

Σπάρτη – Η ζωή στην πόλη

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2290/Istoria_A-Gymnasiou_html-empl/index_04_03.html

Η Σπάρτη

Επίσης,

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_015.html?prev=true

Η οργάνωση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής στην αρχαϊκή Σπάρτη

Για περισσότερες πληροφορίες:

<http://ikee.lib.auth.gr/record/125798/files/GRI-2011-6244.pdf>

Σχετικά με τις μυητικές τελετές για αγόρια και κορίτσια στο ιερό της Αρτέμιδος Ορθίας στην Σπάρτη, σελ. 46-65

Άρθρο σχετικά με τις εορτές στα λακωνικά ιερά, στις οποίες ενεργό ρόλο είχαν οι ηλικιακές κατηγορίες των παιδών και των εφήβων, με διαγωνισμούς, χορούς, τελετές μύησης κλπ.

http://www.spartans.gr/spartiatikes_eortes.htm

Επίσης, και το άρθρο για το εκπαιδευτικό σύστημα της **Γόρτυνας στην Κρήτη**, το οποίο βασίζεται στις ίδιες αρχές της καλλιέργειας του ομαδικού πνεύματος όπως και της Σπάρτης

<http://www.digestaonline.gr/index.php/19-2000/392-2000-giouni>

9^ο εργαστήρι – Το εκπαιδευτικό σύστημα των Περσών σύμφωνα με τα αρχαία κείμενα

Η περσική – και οι ανατολικές γενικότερα – κοινωνίες δεν είχαν την κουλτούρα της γραφής όπως οι Έλληνες, ούτε και τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του ελληνικού πολιτισμού. Γι' αυτό και δεν έχουμε παραστάσεις με σκηνές καθημερινής ζωής, συνεπώς ούτε σκηνές εκπαίδευσης, ενώ επίσης και οι γραπτές πληροφορίες προέρχονται από έλληνες συγγραφείς.

Ηροδότου, Ιστορίαι, 1.136.2 – Το εκπαιδευτικό σύστημα των Περσών

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=30&page=25

Μαθαίνουν στα παιδιά τους (οι πέρσες ευγενείς) —αρχίζοντας από τα πέντε χρόνια ως τα είκοσι— τρία πράγματα μόνο: να καβαλικεύουν άλογα, να ρίχνουν το δοξάρι και να λένε την αλήθεια. Πριν γίνει το παιδί πέντε χρονών, δεν το βλέπει ο πατέρας του, αλλά ζει μαζί με τις γυναίκες. Κι αυτό γίνεται για τον εξής λόγο: στην περίπτωση που το παιδί πεθάνει στα πρώτα χρόνια της ανατροφής του, να μη δώσει καμιά λύπη στον πατέρα του.

Ξενοφόντα, Κύρου Παιδεία, 1.2,3 – 1.2,8 – Η εκπαίδευση των παιδιών στην περσική κοινωνία

Οι περσικοί όμως νόμοι προκαταβολικά φροντίζουν πως οι πολίτες εξ αρχής δε θα γίνουν τέτοιοι, ώστε να επιθυμούν να διαπράττουν κακές και αισχρές πράξεις. Και το επιδιώκουν κάπως έτσι: διαθέτουν τη λεγόμενη **ελεύθερη αγορά**, όπου βρίσκονται και τα βασιλικά ανάκτορα και των άλλων αρχόντων οι κατοικίες. Από κει έχουν απομακρυνθεί και μεταφερθεί σ' άλλο τόπο τα εμπορεύματα και οι έμποροι και οι φωνές και οι χυδαιότητές τους, για να μην ανακατεύεται ο θόρυβός τους με την ευκοσμία των μορφωμένων. Η αγορά αυτή που βρίσκεται γύρω από τα μέγαρα των αρχόντων είναι **χωρισμένη σε τέσσερα μέρη**: από αυτά το ένα προορίζεται για τα παιδιά, το δεύτερο για τους εφήβους, το τρίτο για τους ώριμους ανθρώπους και το τελευταίο για κείνους που πέρασαν τη στρατεύσιμη ηλικία. Σύμφωνα με το νόμο, πρέπει ο καθένας απ' αυτούς, ανάλογα με την ηλικία του, να βρίσκεται στον καθορισμένο χώρο: τα παιδιά και οι ώριμοι άντρες, μόλις ξημερώσει, ενώ οι γέροι, όταν προτιμά ο καθένας, εκτός από τις καθορισμένες μέρες, κατά τις οποίες επιβάλλεται οπωσδήποτε να παρευρίσκονται. **Οι έφηβοι κοιμούνται με τον ελαφρό οπλισμό τους γύρω από τα μέγαρα των αρχόντων**, εκτός από τους έγγαμους: αυτοί δεν είναι υποχρεωμένοι να κοιμούνται ούτε να αναζητούνται εκεί, εκτός αν από πριν ειδοποιούνται να παρευρίσκονται: ούτε όμως το να απουσιάζουν συχνά θεωρείται σωστό. Στο καθένα από αυτά τα τμήματα υπάρχουν δώδεκα άρχοντες: γιατί και οι φυλές των Περσών είναι δώδεκα. Για **επιστασία** των παιδιών έχουν εκλεγεί όσοι από τους γεροντότερους θεωρούνται ικανοί να καταστήσουν τα παιδιά άριστα. Για επιστασία επίσης των εφήβων, όσοι από τους ώριμους άντρες θεωρούνται πως μπορούν να τους αναδείξουν άριστους. Για τους ώριμους πάλι άντρες, όσοι θεωρούνται πως μπορούν να τους κάνουν να εκτελούν άριστα τις διαταγές και όσα παραγγέλλονται από την ανώτατη εξουσία. Έχουν επίσης εκλεγεί επόπτες και για τους γέροντες, που επιβλέπουν πως και αυτοί να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους. Θα διηγηθώ τώρα όσα κάθε ηλικία είναι υποχρεωμένη να εκτελεί, για να γίνει πια φανερό πως **φροντίζουν, ώστε να γίνουν οι πολίτες όσο το δυνατό πιο άριστοι**. Λοιπόν τα παιδιά πηγαίνοντας καθημερινά **στο σχολείο** διδάσκονται **δικαιοσύνη** και λένε πως γι' αυτό φοιτούν στα σχολεία: όπως ακριβώς σε μας, για να μάθουν γράμματα. Και οι άρχοντές τους (επιμελητές) περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας με το να **δικάζουν για χάρη τους**. Γιατί, καθώς είναι φυσικό, συμβαίνουν και μεταξύ των παιδιών, όπως ακριβώς και μεταξύ των αντρών, παραπτώματα και για κλοπή, και γι' αρπαγή, και για κακολογία, και άλλα που είναι φυσικό να συμβαίνουν. Όσους ανακαλύψουν ενόχους σ' ένα απ' αυτά τ'α παραπτώματα τους τιμωρούν. Τιμωρούν επίσης και όποιον πιάσουν νά κατηγορεί άλλους άδικα. Δικάζουν ακόμα και για αδίκημα για το οποίο οι άνθρωποι πάρα πολύ μισούνται μεταξύ τους, κι ωστόσο ελάχιστα καταφεύγουν στα δικαστήρια, δηλαδή την **αχαριστία**. Και όποιον καταλάβουν πως μπορεί να ανταποδώσει την ευεργεσία που του έγινε, αλλά δεν την ανταποδίδει, κι αυτόν τον τιμωρούν αυστηρά: γιατί πιστεύουν πως οι **αχάριστοι** και τους θεούς και τους γονείς και την πατρίδα και τους φίλους τους θα παραμελούσαν εντελώς. Και φαίνεται πως **την αχαριστία προπάντων σχεδόν πάντοτε ακολουθεί η αναισχυντία**: και ορθά τη θεωρούν σαν τη μεγαλύτερη **αίτια όλων των κακών πράξεων**. Διδάσκουν ακόμα στα παιδιά και **σωφροσύνη**. Πολύ συντελεί στο να συνηθίζουν αυτοί στη σωφροσύνη το ότι βλέπουν κάθε μέρα και τους γεροντότερους να ζουν με **εγκράτεια**. Διδάσκουν επίσης και την **υπακοή στους άρχοντες**: πολύ και σε τούτο συντελεί το ότι βλέπουν τους πρεσβύτερους με προθυμία να υπακούνε στους άρχοντες. Τους διδάσκουν ακόμα να είναι εγκρατείς στην πείνα και τη δίψα: πολύ μάλιστα και σε τούτο συντελεί το ότι βλέπουν πως οι μεγαλύτεροι **δεν πηγαίνουν πρωύτερα για φαγητό, παρά αφού τους επιτρέψουν οι άρχοντες**, και το ότι τα παιδιά δεν τρώνε κοντά στη μάνα τους, αλλά κοντά

στο δάσκαλο, όταν δώσουν το σύνθημα οι άρχοντες. Φέρνουν από το σπίτι τους για φαγητό ψωμί, για προσφάγι κάρδαμο, και για να πιουν, αν κανείς διψάσει, ποτήρι, ώστε να παίρνουν νερό από το ποτάμι. Εκτός απ' αυτά μαθαίνουν να χειρίζονται το **τόξο και το ακόντιο**. Μέχρι να γίνουν τα παιδιά δέκα έξι ή δέκα επτά χρονών, ασχολούνται βέβαια μ' αυτά και μετά περνούν στην τάξη των εφήβων.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Ξενοφόντα, Κύρου Ανάβασις, 1.9.3-5 – Η παιδεία που έλαβε ο Κύρος

https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=424

Πλάτωνα, Αλκιβιάδης, 1, 120e-122d – Σχετικά με το παιδαγωγικό σύστημα των περσών

(Ο Σωκράτης συζητά με τον Αλκιβιάδη και τον καλεί να συγκρίνουν τη δική του αγωγή με αυτή των Σπαρτιατών και των βασιλέων της Περσικής Αυτοκρατορίας)

https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=485

Επίσης, ένα κείμενο ενδεικτικό για τον τρόπο που αντιμετώπιζαν τη γραφή οι ανατολικές αυτοκρατορίες:

Πλάτωνα, Φαίδρος 274c-275b – Ο Αιγύπτιος βασιλιάς Θαμούς αμφισβητεί τα πλεονεκτήματα της γραφής

https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=555

10^ο εργαστήριο - Το εκπαιδευτικό σύστημα των Περσών – Διαδραστικό υλικό - Δραστηριότητες

Προσαρμόζουμε τις δραστηριότητες από την ενότητα «Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας» στο εκπαιδευτικό σύστημα των Περσών και γενικότερα των αρχαίων ανατολικών αυτοκρατοριών.

Αντλούμε πληροφορίες και άλλο υλικό από την ενότητα της γραφής της ιστοσελίδας «Προσεγγίσεις Πολιτισμών», υποενότητα «Περσικοί Πόλεμοι – Έλληνες και Πέρσες»,

<https://politismoι-andreidou.gr/blog/perses-main>

ενότητα «Γραφή», στο κομμάτι που αφορά τη γραφή στην περιοχή της Μεσοποταμίας.

Επίσης, αξιοποιούμε το εξαιρετικό ακόλουθο τεκμήριο

<https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/ta-basana-enos-soymerioy-mathiti-2000-ph>

Μεταγραφή ενός εκπαιδευτικού ποιήματος για μαθητευόμενους γραφείς στην αυτοκρατορία των Σουμερίων το 2000 π.Χ.

Τα πρώτα επιτραπέζια παιχνίδια

Στην περιοχή της Μεσοποταμίας έχουν βρεθεί μερικά από τα παλαιότερα παιχνίδια, είτε πρόκειται για ομοιώματα ζώων, αρμάτων κλπ για να παίζουν τα παιδιά, είτε πρόκειται για επιτραπέζια παιχνίδια για ενήλικες. Ερευνητές υποστηρίζουν πως ο πολιτισμός των

Σουμερίων, ο παλιότερος οργανωμένος πολιτισμός στην περιοχή, είναι αυτός που επινόησε τα πρώτα επιτραπέζια παιχνίδια, τα οποία στη συνέχεια εξαπλώθηκαν σε όλον τον τότε γνωστό κόσμο. Παραθέτω σχετικούς συνδέσμους για άρθρα και βίντεο:

<https://www.smithsonianmag.com/science-nature/best-board-games-ancient-world-180974094/>

Smithsonian Museum- Άρθρο για τα καλύτερα επιτραπέζια παιχνίδια του αρχαίου κόσμου. Μας ενδιαφέρουν κυρίως τα παιχνίδια Senet, Βασιλικό παιχνίδι της Ur, Mancala. Με οδηγίες, εικόνες και πλούσιες πληροφορίες για την ιστορία κάθε παιχνιδιού.

<https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2014/assyria-to-iberia/blog/posts/twenty-squares>

Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης – Άρθρο με παρουσίαση του επιτραπέζιου παιχνιδιού με τα 20 τετράγωνα, γνωστό και ως «Το βασιλικό παιχνίδι της Ur» επειδή ανακαλύφθηκε ανέπαφο σε έναν βασιλικό τάφο της ομώνυμης πόλης, πρωτεύουσας των Σουμερίων. Το παιχνίδι χρονολογείται γύρω στο 2.700 π.Χ. Ενδιαφέρουσα παρουσίαση με πλούσιο συνοδευτικό υλικό καθώς και οδηγίες για το πώς παίζεται το παιχνίδι και ένα σχετικό βίντεο.

Διαδραστικό υλικό

Από τα προγράμματα του Βρετανικού Μουσείου:

<http://www.mesopotamia.co.uk/writing/index.html>

Η γραφή στην αρχαία Μεσοποταμία. Πλούσιο υλικό και δράσεις -

<http://www.mesopotamia.co.uk/astronomer/index.html>

Οι βαβυλώνιοι αστρονόμοι

http://www.mesopotamia.co.uk/astronomer/explore/exp_set.html

Διάβασε κείμενα σφηνοειδούς γραφής του 6^{ου} π.Χ. αιώνα.

11^ο Εργαστήρι – Δραστηριότητες συγκριτικής μελέτης

Γενικό πληροφοριακό υλικό σχετικά με την εκπαίδευση και τη διάχυσή της στον αρχαίο κόσμο

Ελληνικός πολιτισμός

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8955>

Οι επιστήμες στην ελληνική αρχαιότητα – Διαδραστική συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης των τομέων της επιστήμης

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9161>

Διαδραστική παρουσίαση με τους πνευματικούς άνδρες που γέννησε ολόκληρος ο ελληνικός κόσμος και έδρασαν στην Αθήνα στη διάρκεια του 5^{ου} π.Χ.

http://www.ancientgreece.co.uk/knowledge/explore/exp_set.html

Οι σπουδαιότεροι πνευματικοί άνδρες της αρχαίας Ελλάδας – Διαδραστική παρουσίαση.

Από τα προγράμματα του Βρετανικού Μουσείου.

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20arxaia/metafraseis%20a%20gym/profora/profora.htm>

Άκουσε την προφορά των φωνηέντων στα αρχαία ελληνικά

<https://www.greek-language.gr/Resources/literature/education/words/index.html?wid=415&token=>

Το γενεαλογικό δένδρο των λέξεων - Διαδραστικό ψηφιακό παιχνίδι

Περσικός πολιτισμός και προγενέστερες αυτοκρατορίες στη Μεσοποταμία

Εκπαιδευτικά βίντεο για τις θεμελιώδεις για τον ανθρώπινο πολιτισμό εφευρέσεις των λαών που κατοικούσαν στη Μεσοποταμία στην αρχαιότητα. Με αφήγηση και υπότιτλους στα αγγλικά, ωστόσο κατατοπιστικές εικόνες:

<https://www.youtube.com/watch?v=QeZKNjo-exs>

Animation - Διάρκεια 5 λεπτά

<https://www.youtube.com/watch?v=QeZKNjo-exs>

<https://www.youtube.com/watch?v=QgQ-RvCfW7s>

Διάρκεια 10 λεπτά

Τα υλικά γραφής στην αρχαιότητα

<https://politismoi-andreidou.gr/blog/perses-main>

στο άρθρο «Τα υλικά γραφής στην αρχαιότητα»

Η μουσική στο εκπαιδευτικό σύστημα του αρχαίου ελληνικού και περσικού πολιτισμού

<http://photodentro.edu.gr/v/item/video/8522/665>

Αρχαία ελληνική μουσική - Εκπαιδευτικό βίντεο

Διάρκεια 9 λεπτά

<http://photodentro.edu.gr/v/item/video/8522/436>

Η αρχαία ελληνική μουσική στα Ομηρικά Έπη – Εκπαιδευτικό βίντεο

Διάρκεια 2 λεπτά

<https://www.youtube.com/watch?v=WOxGEf1a1Pk>

Αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα - Εκπαιδευτικό βίντεο, δείχνει τους διάφορους τύπους μουσικών οργάνων και παράλληλα ακούγεται και ο ήχος τους. Συνοδεύεται από αντίστοιχες αρχαίες παραστάσεις.

Διάρκεια 2 λεπτά

Βίντεο με επανεκτέλεση αρχαίων μουσικών κομματιών με αποκρυπτογράφηση από αρχαίες παρτιτούρες:

<https://www.youtube.com/watch?v=gGVEzj1gmLc&list=RD69Wt3brzrZI&index=4>

Παιάνας και τραγούδι πομπής
Διάρκεια 7 λεπτά

<https://www.youtube.com/watch?v=QpxN2VXPMLc&list=RD69Wt3brzrzI&index=30>

Το αρχαιότερο γνωστό τραγούδι που μπόρεσαν οι ερευνητές να αποκωδικοποιήσουν από μια πλήρη πινακίδα σε πόλη της Μεσοποταμίας, χρονολογείται περίπου το 1400 π.Χ.

Διάρκεια 7 λεπτά

<https://www.youtube.com/watch?v=QUcTsFe1PVs&list=RD69Wt3brzrzI&index=21>

Το έπος του Γιλγαμές (περίπου 2100 π.Χ) στη σουμερική γλώσσα με συνοδεία αρχαίου σουμεριακού οργάνου, παρατίθεται αγγλική μετάφραση των στίχων. Το τραγουδούσαν όπως και οι αρχαίοι έλληνες ραψωδοί και αοιδοί τα ομηρικά έπη, έμμετρο και με μουσική υπόκρουση.

Διάρκεια 4 λεπτά.

Διδακτικό σενάριο για να φτιάξουμε στην τάξη αυτοσχέδια μουσικά όργανα

<http://aesop.iep.edu.gr/node/19092/4724>

Κινούμενες παραστάσεις αγγειογραφίας

Panoply Vase Animation Project - Στη σελίδα αυτή θα βρείτε διασκεδαστικές παραστάσεις αγγειογραφίας με κινούμενες μορφές, καθώς επίσης και πλούσιο συνοδευτικό υλικό και ενδιαφέροντα σενάρια μαθημάτων. Σχετικά με την ενότητα της εκπαίδευσης είναι τα εξής:

<https://panoply01.worldsecursystems.com/dance-off.html>

Χορός νέων

<https://panoply01.worldsecursystems.com/the-runners.html>

Αγώνας δρόμου

<https://panoply01.worldsecursystems.com/nike.html#karma>

Ένας άτυχος αθλητής σε αγώνες

<https://panoply01.worldsecursystems.com/the-cheat.html>

Αθλητής κάνει απάτη για να νικήσει σε αγώνες

<https://panoply01.worldsecursystems.com/clash-of-the-dicers.html>

Ο Αχιλλέας και ο Αίας παίζουν πεσσούς

Επίσης, ανάλογη σκηνή μπορείτε να βρείτε και στον παρακάτω σύνδεσμο:

https://www.youtube.com/watch?v=9-IBTHGta40&feature=emb_rel_pause

Νέοι καθαρίζονται σε κρήνη μετά από εκπαίδευση στην παλαίστρα

Στη σελίδα του Βρετανικού Μουσείου, στην ενότητα «Αρχαία Ελλάδα -Καθημερινή ζωή», υπάρχουν επίσης ενδιαφέρουσες διαδραστικές παρουσιάσεις σχετικών αγγειογραφιών:

http://www.ancientgreece.co.uk/dailylife/explore/exp_set.html

Δραστηριότητες

Από τη μελέτη των παραπάνω αποσπασμάτων μπορούν να προκύψουν πολλές δραστηριότητες με τη μορφή σύγκρισης, επισήμανσης κοινών και διαφορετικών στοιχείων ή ρητορικής διαμάχης ανάμεσα

- στην παιδεία των Αθηναίων, των Σπαρτιατών και των Περσών,
- στην παιδεία των κοινωνιών της εποχής εκείνης και τη σύγχρονη (στόχοι, εκπαιδευτικά αντικείμενα, γενικότερη αγωγή),
- σχετικά με την ομοιότητα της σπαρτιατικής και της περσικής αγωγής,
- στην παιδεία και την άγνοια, για τα θετικά και τα αρνητικά και των δύο,
- σε δυο παιδιά στην αρχαιότητα που το ένα αγαπάει το σχολείο και το άλλο όχι,
- σε γονείς στην αρχαιότητα που διαφωνούν αν πρέπει το παιδί να πάει σχολείο και πόσο χρήσιμα θα του είναι όσα μάθει εκεί,
- σε υποστηρικτή της σωματικής άσκησης και σε αρνητή της,
- στους διαφορετικούς στόχους που θέτουν τα εκπαιδευτικά συστήματα της Αθήνας, της Σπάρτης και των Περσών.

Σίγουρα, καθώς θα δουλεύουμε το θέμα με την τάξη μας, το ίδιο το υλικό θα μας οδηγήσει σε πολλές ακόμη δραστηριότητες οργανωμένες ή αυθόρμητες. Ιδανικό θα ήταν αν μπορούσαμε να αναρτήσουμε στην αίθουσα το εκπαιδευτικό υλικό και να αφήσουμε τους μαθητές μας να πειραματιστούν με αυτό στις ελεύθερες δραστηριότητές τους.

Προσαρμογές για εμποδιζόμενους μαθητές

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού είναι πως είναι ιδιαίτερα ευέλικτο και μπορεί εύκολα να προσαρμοστεί ώστε να είναι κατάλληλο για κάθε εκπαιδευτικό περιβάλλον και έμπυχο δυναμικό, καθώς ενσωματώνει εν γένει τις παρακάτω ιδιότητες:

- σε πρώτο επίπεδο, μπορεί - με τις κατάλληλες προσαρμογές - να παρουσιαστεί στο σύνολο μιας σχολικής τάξης οποιασδήποτε ηλικίας και υπόβαθρου,
- σε δεύτερο επίπεδο, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών, μπορεί παράλληλα να προσαρμοστεί στις εξατομικευμένες εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε μαθητή ξεχωριστά,
- στηρίζεται σε υλικό από τις αρχαίες πηγές, με πολλές εικόνες οι οποίες γίνονται εύκολα κατανοητές από όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως από το γλωσσικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, μαθησιακό τους υπόβαθρο,
- αξιοποιεί τις δυνατότητες του ψηφιακού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον των μαθητών και προσφέροντας εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις για τις εξατομικευμένες ανάγκες και ενδιαφέροντα τόσο κάθε μαθητή όσο και κάθε σχολικού συνόλου,
- οδηγεί σε ένα πλήθος δράσεων που ανταποκρίνονται στις δεξιότητες και ενδιαφέροντα κάθε μαθητή εξειδικευμένα,
- προσαρμόζεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση με διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις χωρίς ωστόσο να χάνει σε ποιότητα και ποικιλομορφία.

Επέκταση

Το υλικό του προγράμματος προσφέρεται για επέκταση της μελέτης του θέματος.

Κατ' αρχάς, καθώς εξετάζουμε το υλικό στα εργαστήρια, αυτομάτως προκαλούμε το ενδιαφέρον των μαθητών μας για τους λαούς που επινόησαν και ανέπτυξαν τα συγκεκριμένα συστήματα γραφής στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Κατά συνέπεια, ζητούν να γνωρίσουν καλύτερα τον κάθε πολιτισμό κι εμείς τους τροφοδοτούμε, επεκτείνοντας το θέμα ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες της ομάδας μας.

Στο πλαίσιο της αγωγής συνεργασίας του σχολείου με την οικογένεια, οι μαθητές παρουσιάζουν στους γονείς τους τις εργασίες που κάνουν μέσα στην τάξη, συζητούν σχετικά μαζί τους και μεταφέρουν τις πληροφορίες για την επινόηση και την ανάπτυξη της γραφής από διαφορετικούς πολιτισμούς, καθώς και μέσω ανταλλαγής και διάδοσης της πληροφορίας.

Με τον ίδιο τρόπο λειτουργεί η παρουσίαση του εκπαιδευτικού προϊόντος που προκύπτει από τα εργαστήρια στη σχολική μονάδα με τους τρόπους που έχουμε περιγράψει παραπάνω.

Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα την κατανόηση από όλους τους εμπλεκόμενους της σημαντικής θέσης κάθε λαού στον ρου και στο puzzle της ιστορίας, κατανόηση που σπάει τα στερεότυπα, καταρρίπτει τη συνήθως επικρατούσα εικόνα και οδηγεί βιωματικά και αβίαστα στην αποδοχή της διαφορετικότητας και στον αλληλοσεβασμό.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση γίνεται μέσα από την παραγωγή εκπαιδευτικού προϊόντος στη διάρκεια του προγράμματος. Το προϊόν αυτό μπορεί να πάρει πολλές μορφές που στηρίζονται στη δεξαμενή υλικού κάθε εργαστηρίου ή συνδυαστικά ως καταληκτική δράση. Ενδεικτικά:

- δημιουργία αρχείου Power Point με παρουσίαση της διαδικασίας και των δράσεων που έγιναν κατά την εκπόνηση του προγράμματος, ιδανικά με συμπλήρωση των διαφανειών με σχετικά ηχητικά αρχεία,
- δημιουργία εύκολων, φιλικών προς το περιβάλλον κατασκευών,
- δραματοποίηση και θεατρικά δρώμενα,
- στατικές αναπαραστάσεις (tableau vivant) αρχαίων παραστάσεων και έργων τέχνης,
- δημιουργία συλλογής με φωτογραφίες κατασκευών και ζωγραφίες των μαθητών καθώς και αντίστοιχων αρχαίων παραστάσεων.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης οργανωμένο σχέδιο διάχυσης μέσω εκδηλώσεων, εκθέσεων, δημοσίευσης ψηφιακού υλικού και διάφορα άλλα. Η παρουσίαση των δράσεων αυτών και η διάχυση της αποκτηθείσας γνώσης και βιωματικής εμπειρίας μπορεί να γίνει σε πολλαπλά επίπεδα. Ενδεικτικά:

- στις διαφορετικές ομάδες μαθητών μέσα στην τάξη, η μια ομάδα στην άλλη,
- σε μεμονωμένα τμήματα ή στο σύνολο του σχολικού ανθρώπινου δυναμικού,
- στους γονείς και την οικογένεια των μαθητών,
- στον τοπικό κοινωνικό ιστό και τις τοπικές αρχές,
- στην τοπική εκπαιδευτική κοινότητα.